אשידה [א] דתנן [השידה] ב"ש אומרים נמדדת
א] מבפנים ובית הלל אומרים [א] מבחוץ ומודים
אלו ואלו שאין עובי הרגלים ועובי הלבזבזין
נמדד ב] ר' יוסי אומר מודים שעובי הרגלים
ועובי הלבזבזין נמדד וביניהן אין נמדד ר"ש
שזורי אומר [ב] אם היו רגלים גבוהות טפח אין
ביניהן נמדד ואם לאו ביניהן נמדד רב נחמן
בר יצחק אמר איין [ג] דתנן רבי מאיר אומר
[ג] שמן תחלה לעולם וחכ"א אף [ד] הדבש ר"ש
שזורי אומר אף היין מכלל דת"ק סבר יין לא
אימא רבי שמעון שזורי אומר יין [ג] תניא אמר
ג] ר"ש שזורי פעם אחת נתערב לי טבל בחולין
ובאתי ושאלתי את רבי טרפון ואמר לי לך [ה] קח
לך מן השוק ועשר עליו קסבר ד] [ו] דאורייתא
ברובא בטל ורוב [ה] עמי הארץ מעשרים הן
והוה ליה כתורם מן הפטור על הפטור ולימא
ליה לך קח מן העובד כוכבים קסבר [ו] ה] [ה] אין
קנין לעובד כוכבים בארץ ישראל להפקיע
מיד מעשר והוה ליה מן החיוב על הפטור
איכא דאמרי אמר ליה לך קח מן העובד
כוכבים קסבר [ז] יש קנין לעובד כוכבים
בארץ ישראל להפקיע מיד מעשר והוה ליה
מן הפטור על הפטור ולימא ליה קח מהשוק
קסבר אין רוב עמי הארץ מעשרין שלח ליה
רב יימר בר שלמיא לרב פפא הא דאמר רבין
בר חיננא אמר עולא א"ר חנינא הלכה כר"ש
שזורי ולא עוד אלא כל מקום ששנה רבי
שמעון שזורי הלכה כמותו אף בנתערב ליה
טבל בחולין אמר ליה אין אמר רב אשי אמר
לי מר זוטרא קשי בה ר' חנינא מסורא פשיטא
מי

נמדדת מבפנים. (א) דאמרינן התם [ח] כוורת הקש וכוורת הקנים ובור ספינה אלכסנדרית ושידה תיבה ומגדל שמחזיקים מ' סאה בלח שהן כוריים ביבש יצאו מתורת כלי ו] ואין מקבלין טומאה: **השידה נמדדת מבפנים.** אם מחזיק חללה כוריים טהורה: **מבחוץ.** עובי הנסרים נמדד עמה דרואין ז] אילו היה חלל מבפנים היה משלים לכוריים: **עובי הרגלים.** הרגלים עבים יותר מן הנסרים: **לבזבז.** מסגרת סביב לפיהם: **וביניהם.** אותו אויר שבין הרגלים מתחת אין נמדד דלא אמרי' רואין כאילו שולים יורדין עד סוף הרגלים: **טפח.** מקום חשוב הוא: **שמן תחילה לעולם.** בין שנטמא באב הטומאה או בראשון או בשני הוי איהו ראשון דקי"ל (פסחים דף יד:) כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה ושמן משקה (ב): **יין לא.** בתמיה. דיין מי איכא למ"ד ח] לאו משקה הוא: **אלא אימא ר"ש שזורי אומר יין.** ולא שמן ודבש דלא הוו משקין ואהך קא"ר חנינא הלכה כר"ש: **נתערב לי טבל.** דמאי בחולין ולא יכול להפריש ממנו מפני חולין המעורבין בו ואע"ג דדמאי לא מיחייב מדאוריי' במעשר אפילו הכי הואיל ומיחייב מדרבנן הוה ליה מן חולין הפטור על טבל החייב: **קח מן השוק.** דמאי מעם הארץ דהוי נמי פטור מדאורייתא על הפטור דאורייתא ט]: **ולימא קח מן העובד כוכבים.** דפטור מדאורייתא וחייב מדרבנן: **אין רוב עמי הארץ מעשרין.** אלא מספקינן (ג) בהו י] מחלה על מחלה הילכך איכא למימר המעורב נתעשר וזה לא נתעשר אי נמי איפכא כך שמעתי וקשיא לי א"כ כשלוקחה מן העובד כוכבי' נמי שמא ע"ה זה שמכר פירות (ד) הללו לא עשרן והוה ליה מן פטור על החיוב. ונראה בעיני שהטבל הזה טבל גמור היה וכיון שנתערב בחולין בטל דמדאוריית' חד בתרי בטיל והוה ליה פטור מדאורייתא ורבנן הוא דאחמור ביה ואמור טבל אסור במשהו והצריכו להפריש עליו תרומה ומיהו מיניה וביה לא דחולין מתוקנין נפטרו לגמרי ואפי' חיובא דרבנן ליכא וא"ל לא וקח מן השוק ועשר עליו לפי חשבון טבל שבו קסבר רוב עמי הארץ מעשרין הן והוה ליה פטור מדאורייתא וחייב מדרבנן כי האי ונימא ליה קח מן העובד כוכבים דפטור נמי מדאורייתא דקס"ד יש קנין [לעובד כוכבים להפקיע] כו' וחייב (ה) מדרבנן קסבר אין קנין לעובד כוכבים. א"ד כו' קסבר אין רוב עמי הארץ מעשרין ושמא זה שמכרו לא עישר והוה ליה חייב מדאורייתא וטבל המעורב בה פטור מדאורייתא יא]: **קשי.** פריך: מי

שידה דתנן בית שמאי אומרים נמדדת בפנים כו'. בפ' כירה (שבת דף מד:) ושם פי' בקונטרס דשידה היא מרכבת נשים וקשה דא"כ למה לי מדידה דבמיוחדים למדרס לא בעינן מיטלטל מלא וריקן דאפי' פשוטי כלי עץ המיוחדים למדרס מיטמא מדרס כדמוכח בבכורות בפ' על אלו מומין (דף לח.) דאמרינן בהנך דחזו למדרסות דלא איתקוש לשק ועוד קשה כיון דמיטמא מדרס מיטמא טמא מת כדתניא בפ' בא סימן (נדה דף מט.) כל המיטמא מדרס מיטמא טמא מת אלמה תנן במס' כלים (פי"ח מ"ג) דשידה מצלת באהל המת ובפ' כירה (שבת דף מד:) מייתי לה בגמרא (ואין ניאותין) וכן מוכח בנזיר בפרק כהן גדול (דף נה.) דאינה עשויה למרכבת אדם דאמרינן הנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל כו' וקאמר התם כיון דלא שכיחא לא גזרו ביה רבנן משמע דלא שכיחא ליכנס בה ונראה לפרש דעשויה להניח בה כלים ומיהו קשה מספינה פרק ר"ע במסכת שבת (דף פג:) דתניא רבי חנינא אומר נלמדנה משק מה שק מיטלטל מלא וריקן כו' ואמאי הא עשויה למדרס שנכנסים בה בני אדם וי"ל דאיירי בספינות גדולות שעיקרן עשויות לתת לתוכן פרקמטיא ולא דמיא למדרס ועוד נראה דאפי' עיקרו ט) אתי להעביר בני אדם מעיר לעיר וכן שידה למרכבת נשים לא חשיב מדרס כיון דלא עבידא להיות נשען עליה אלא ללכת ממקום למקום מידי דהוה אלוקטמין טהורין בפ' במה אשה יוצאה יב] (שבת דף סו:) פירש אשקינ"ש בלעז שהולכים עליהן בימות הגשמים ולא דמי לעגלה של קטן [בסוף פרק שני] דביצה (דף כג:) דטמאה מדרס ומיהו ר"ח פירש אלוקטמים מקינ"ש גדולות שהולכין עליהן הליצנים לשחוק ואין טמאין מדרס כיון דאין עשויות להנאת מדרס מידי דהוה אסולם דממעט בפרשת ויהי ביום השמיני סולם וקולב וניחותיה ומנורה מלכתי' (ויקרא יא) מכל כלי עץ ולא כתיב כל כלי עץ ומדאינה מטמאה במת אינה מטמאה מדרס דכל המטמא במדרס מטמא טמא מת כדתנן בפ' בא סימן (נדה מט.) והיינו טעמא משום דאינו עשוי להנאת מדרס אלא לירד בו ולעלות. מ"ר: **אימא** ר"ש שזורי אומר יין. פי' יין דווקא ולא שמן ודבש והקשה ר"ת דהכא פסקינן כר"ש שזורי ובכל דוכתא משמע סתמא דהש"ס דשמן חשיב משקה בפ"ק דשבת (דף יז.) גבי מפני מה בוצרין בטהרה ואין מוסקין בטהרה ובמסכת מכשירין (פ"ו מ"ד) י) (ר"ע) דחשיב בשבעה משקין יין ושמן ובפ' חבית (שבת דף קמד:) גבי מוהל השמן ובפ"ק דפסחים (דף יד: ושם) גבי הוסיף ר"ע מימיהן של כהנים לא נמנעו מלהדליק שמן שנפסל בטבול יום בנר שנטמא בטמא מת ומוקי לה בנר של מתכת דהויא אב הטומאה דחרב הרי הוא כחלל ודייק קסבר ר"ע טומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא כו' מאי איריא בטמא מת אפי' בראשון ושני נמי תחילה הוי דתנן כל הפוסל את התרומה מטמא משקין להיות תחילה והשתא מאי קושיא לימא דר"ע סבר כר"ש שזורי דלא חשיב שמן משקה אלא אוכל ומיהו מר"ע אינה קושיא דשמעינן ליה דחשיב שמן משקה במסכת מכשירין ומייתי ליה במס' שבת בריש פרק חבית (דף קמג:) חלב האשה מטמא לרצון ושלא לרצון כו' וקאמר סלי זיתים וענבים יוכיחו כו' אבל מסתמא דהש"ס קשה כמו שפירשתי ותירץ ר"ת דהכא מיירי בקרוש כדקתני רישא יג] השמן והחלב של גריסין בזמן שהם לחים הרי הן ראשונים פי' דהוו משקין קרשו הרי הן שניים ויש ספרים שרישא זו כתובה בהן והדר קתני ר"מ אומר שמן תחילה לעולם אפי' קרוש והשתא ניחא הא דנקט לעולם וכן דבש דחכמים ויין דר"ש שזורי כולה בקרוש איירי. י) מ"ר: **קסבר** אין קנין ל) (מחייב). וא"ת והא מיפטר משעת מירוח העובד כוכבים ואין לומר דקסבר אינו פוטר דלא אשכחן תנא דאית ליה תרתי מירוח העובד כוכבים אינו פוטר ואין קנין דא"כ דגנך במאי מוקים ליה דר"מ אשכחן דאית ליה מירוח העובד כוכבים דאינו פוטר יד] מ) (וסבר יש קנין לעובד כוכבים דאינו פוטר) לקמן בפרק רבי ישמעאל (דף סו:) אבל קסבר יש קנין בספ"ק דע"ז (דף כא.) ורבי יהודה אית ליה יש קנין בפ' השואל (ב"מ דף קא.) ואית ליה נמי מירוח העובד כוכבים [אינו] פוטר לקמן בפ' ר' ישמעאל וי"ל [ס] דמ"מ דמי לחיוב כי היכי דלא א"ל קח מעציץ שאינו נקוב או מתבואת חוצה לארץ ועוד כל לקוח דרבנן הוא כדדרשינן תבואת זרעך ולא לקוח בפ' השוכר את הפועלים (ב"מ דף פח.) ומיהו הר"ר יצחק בהר"ר מאיר מפרש הני מילי בשלקחו עד שלא נתמרח ואפשר שלא היה מלוי ומיהו ר"ת מפרש דאדרבה בממורח הוא דמיפטר לקוח טו] וצריך עיון אי מירוח העובד כוכבים פוטר אפילו מדרבנן בתבואה דעובד כוכבים דאמרינן בפ"ק דבכורות (דף יא:) הלוקח טבלים ממורחים מן העובד כוכבים כו' דמרחינהו מאן אילימא דמרחינהו עובד כוכבים כו' והא דגזרינן משום בעלי כיסין בעובד כוכבים שלקח מישראל [נ]. מ"ר:

מי

מסורת הש"ס

א) כלים פי"ח מ"א, ב) טהרות פ"ג מ"ב, ג) תוספתא דמאי פ"ה הכ"ד, ד) מ"כ יש מוחקין דאורייתא ברובא בטל ע"פ פרש"י ולדרבה זו הגי' נכונה דהשתא הוי שפיר מן הפטור מדאורי' על הפטור מדאורייתא וע"פ פירוש רש"י הובא כך בפנים ע"כ, ה) [שבת יג. וש"נ], ו) [גיטין מז. ב"מ קא. בכורות יא:], ז) [גיטין מז. ב"מ קא.], ח) [כלים פט"ו מ"א], ט) ל"ל עשוי, י) ל"ק מ"ז, כ) עיין רש"ק [וע"ע תוס' עירובין עא: ד"ה שמן], ל) ומחייב. ל"ק, מ) וסבר יש קנין לנכרי דאינו פוטר לקמן בפ' ר"י ויש קנין בספ"ק. ל"ק נ"א וסבר יש קנין בספ"ק כו', נ) [ועי' היטב תוספות ב"מ פח. ד"ה תבואת],

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה נמדדת וכו' דאמרי' נ"ב ר"פ ט"ו במס' כלים: (ב) ד"ה שמן וכו' משקה הוא הס"ד: (ג) ד"ה אין רוב וכו' מספקינן בה והוה מחצה וכו': (ד) בא"ד פירות הטבל הללו לא וכו': (ה) בא"ד מדרבנן הס"ד ואח"כ מ"ה ומשני קסבר:

גליון הש"ס

גמ' קח לך מן השוק. ע' בב"מ דף נג ע"א תוס' דלמא: תוס' ד"ה קסבר כו' דמ"מ דמי. עי' מגילה דף יט ע"ב בטורי אבן ד"ה ר"י:

מוסף רש"י

מבחוץ. דרואין אותה כאילו היא עומדת בתוך כלי גדול ואם מחזיק אותו כלי מ' סאה טהורה השידה ואע"פ שהיא אינה מחזקת מ' סאה, דקסבר אף עוביה נמדד עמה (שבת מד:). **אין קנין ביד עכו"ם להפקיע מיד מעשר.** אם קנה עכו"ם קרקע בארץ אין קניינו קנוי להפקיעה מקדושתה שלא תתחייב במעשר וישראל הקונה ממנו מן הפירות צריך לעשר (גיטין מז.).

עין משפט נר מצוה

קכט א ב מיי' פ"ג מהל' טומאת כלים הלכה ד [ודלא כר"ש שזורי ועי' הטעם בתי"ט]:
קל ג ד מיי' פ"א מהל' טומאת אוכלים הל' יט ופ"ט הל"א ועי' בהשגות ובכ"מ ורש"ק:
קלא ה מיי' פ"א מהל' תרומות הלכה י [ופ"ב מהל' בכורים הל' טו] טוש"ע י"ד סי' שלא סעי' ג:

שיטה מקובצת

א] מבפנים את חללה שאם חללה מחזקת מ' סאה [טהורה]. מבחוץ משלשלין כל השידה בתוך כלי גדול מלא מים ואם היא מפלת מן המים מ' סאה טהורה ואם לאו [טמאה]: ב] נמדד עמה ר' יוסי אומר אלו ואלו מודין כו'. קשה למורי הר"ר שמואל היאך אפשר דמודה ב"ש דעובי רגלים נמדדין (בהא) [עמה] הא אמר נמדדת מבפנים ומצא בפירושים ישנים במסכת שבת [דלר' יוסי] לא נחלקו ב"ש וב"ה: ג] ר"ש שזורי עיין שו"ת מהר"מ סי' א': ד] קסבר רוב עמי הארץ מעשרין הן והשאר נמחק: ה] קסבר אין קנין כו' וא"ת כיון דס"ל אין קנין אלמא ס"ל דמירוח העכו"ם פוטר דדריש דיגונך ולא דיגון עכו"ם וא"כ אמאי לא א"ל קח מפירות שמירחו עכו"מ [דפטור] מדאורייתא וחייב מדרבנן כי האי וי"ל דלא דמי להני כל כך כמו אלו דמייתי דה"נ המ"ל ולימא ליה קח מפירות שנזרעו בעציץ שאינו נקוב דאינו חייב [אלא] מדרבנן ולא פריך מיניה משום דלא דמי ה"נ אמרינן במירוח העכו"ם וא"ת אמאי לא א"ל יצבור גורנו לתוכו ולעשר מיניה וביה כדאמרי' לעיל וי"ל [דאה"נ] אלא שלא היה רוצה להפריש עליו אלא כשיעור הטבל שהיה מעורב ואם היה צובר גורנו לתוכו היה צריך להפריש מכל המעורב כאילו היה כולו [טבל גמור] ונמצא מפסיד להרבות בתרומה ליתן לכהן: ו] כלי ואין מטלטלין מלא וריקם כשק ואין: ז] דרואין כאילו היה חלל משלים לכוריים: ח] למ"ד דלאו: ט] מדאורייתא דרוב ע"ה מעשרין והו"ל מן הפטור מדאורייתא הס"ד ואח"כ מה"ד ולימא ליה קח: י] בהו כמחצה: יא] מדאורייתא דקא בטל: יב] יוצאה (דף ס"ו) שהן ותיבת פירש נמחק: יג] רישא הרוטב והחלב והגריסין בזמן שהן משקה טופח הרי הן תחילה פי' דהוו משקה קרשו: יד] תיבות וסבר יש קנין לעכו"ם דאינו פוטר נמחק: טו] וצ"ע אי מירוח עיין ר"ש בסוף פ"ק דפיאה:

מי קאמר במשנתינו [א]כל מקום ששנה קאמר אמר רב [ב]זעירא אמר רב חננאל אמר רב קרע הבא [א]בשני שיטין יתפור בשלש אל יתפור א"ל רבה זוטי לרב אשי הכי אמר רבי ירמיה מדיפתי משמיה דרבא הא דאמרינן בשלש אל יתפור לא אמרן אלא בעתיקתא אבל [ב]חדתתא לית לן בה ולא עתיקתא עתיקתא ממש ולא חדתתא חדתתא ממש אלא [ה]הא דלא אפיצן הא [ג]דאפיצן וה"מ [ד]בגידין אבל בגרדין לא בעי רב יהודה בר אבא בין דף לדף בין שיטה לשיטה מאי [ה]תיקו אמר ר' זעירי אמר רב חננאל אמר רב מזוזה שכתבה שתים שתים כשרה איבעיא להו שתים ושלש ואחת מהו אמר רב נחמן בר יצחק כל שכן שעשאה כשירה מיתיבי [ג]עשאה כשירה או שירה כמותה פסולה כי תניא ההיא [ו]בס"ת אתמר נמי אמר רבה בר בר חנה אמר רבי יוחנן ואמרי לה אמר רב אחא בר בר חנה אמר רבי יוחנן [ז]מזוזה שעשאה שתים ושלש ואחת כשרה ובלבד שלא יעשנה כקובה ובלבד שלא יעשנה כזנב אמר רב חסדא [ח]על הארץ בשיטה אחרונה א"ד בסוף שיטה ואיכא דאמרי [ט]בתחלת שיטה מ"ד בסוף שיטה [1]כגבוה שמים על הארץ ומ"ד בתחילת שיטה כי היכי דמרחקא שמים מארץ א"ר חלבו חזינא ליה לרב הונא [י]דכריך לה מאחד כלפי שמע ועושה פרשיותיה [א] [כ]סתומות מיתיבי אמר רשב"א ר"מ היה כותבה על דוכסוסטוס כמין דף

ועושה

מי קאמר במשנתינו. דמשמע משנה ולא ברייתא: **קרע הבא בשני שיטין.** אם נתקרע גליון של ספר תורה ונכנס הקרע בשני שיטין בתוך הכתב יתפור: **בשלש אל יתפור.** אלא יסלק את היריעה: **עתיקא.** קלף ישן מיגניא קריעה: **אפיצן.** הוי שחור כעתיקא. אפיצן מתוקן הקלף בעפצין שקורין גל"ש: **והני מילי.** דתופר: **בגידין.** ב] יתפור אבל לא בגרדים פינדי"ש בלע"ז: **בין דף לדף.** אם נקרע עד כנגד הכתב שאילו היה בכתב היה יותר מג' שיטין: **ובין שיטה לשיטה.** אם נקרע יתפור או לא יתפור: **שתים שתים.** שיטות קצרות שיטה שיטה בת שתי תיבות: **שתים** (א). בזו וג' בזו וא' בזו מאי: **כל שכן.** דכשרה שעשאה כשירה דלא ישיר משה ששיטה אחת ארוכה ושיטה אחת קצרה שאין ממלא כל השיטה: **או שירה כמותה.** שכתב השירה כשאר ג] התיבות אריח על גבי אריח: **שתים שלש ואחת.** היינו כשירה ד]: **שלא יעשנה כקובה.** כזה ה] כאהל רחב מלמטה וקצר מלמעלה דהיינו אחת שתים שלש: **זנב.** שלש שתים ואחת כזה ו]: **על הארץ בשיטה אחרונה.** כלומר אין בשיטה אחרונה אלא שתי תיבות הללו: **בסוף שיטה.** היו מתחילין לשיטה אחרונה כזה ז]: **בתחילת שיטה.** היו מתחילין לשיטה אחרונה כזה ח]: **מ"ד בסוף שיטה.** כדי שיהו שמים על הארץ דמשמע כדכתיב כי כגבוה שמים על הארץ כן יאריך ימיכם: **ומ"ד בתחילת שיטה.** כלומר בעי ארחוקי ארץ משמים דהכי משמע כי היכי דמרחקא שמים מארץ כן יאריכו ימיכם: **דכריך לה מאחד כלפי שמע.** לאחר שנכתבה כופלה מצד שמאל לצד ימין כשהניחה בדלת והיינו מאחד כלפי שמע שראש השורה שמע ישראל וסופה יי' אחד והתחיל לכופלה מאחד וקיפל ובא עד שמע ט]: **דוכסוסטוס.** קלף י] שלא נקלף: **כמין דף.** כמין עמוד שבספרים ארוכה וקצרה:

אמרתי

מי קאמר במשנתינו כו'. כי האי גוונא דייק בפ' בתרא דכתובות (דף קט.) גבי כל מקום שאמר רבן גמליאל רואה אני את דברי אדמון ותימה דבפ' כירה (שבת דף לט:) גבי כל מקום שאתה מוצא שנים חולקים ואחד מכריע הלכה כדברי המכריע חוץ מקולי מטלניות וקא פריך אימא ה"מ במתניתין אבל בברייתא לא ויש לומר כיון דאמר חוץ מקולי מטלניות שהיא משנה הוי כאילו פירש במשנתינו ד) ומיהו קשה בהני כללות דבפ' מי שהוציאוהו (עירובין מו:) דקאמר רבי מאיר ורבי יהודה הלכה כר' יהודה ר' יהודה ור' יוסי הלכה כר' יוסי אמרי' ה) סד"א הני מילי במתני' אבל בברייתא לא אע"ג דלא קאמר במשנתינו ושמא שאני התם דלא קאמר כל מקום. מ"ר: **הא** דאפיצן הא **דלא אפיצן.** משמע דס"ת כשר בלא אפיצן והקשה ר"ת מהא דאמרי' פרק המוציא יין (שבת דף עט: ושם) גבי ס"ת על הגויל ועל הדוכסוסטוס כשירה משמע אבל דיפתרא דמליח וקמיח ולא עפיץ לא ו) (מיקרי ספר) ובפ' שני דסוטה (דף יז.) אמרי' אין כותבין פרשת סוטה לא על הלוח ולא על הנייר ולא על הדפתרא אלא על המגילה שנא' בספר וכ"ש ס"ת דנקרא ספר טפי ז) כדאמרי' במס' סופרים אין כותבין לא על הנייר ולא על הדפתרא ומיהו מחוק לא גרס דהא בפרק המוציא יין (שבת דף עט:) קתני על הנייר ועל המטלית פסולה ולא קתני מחוק ועוד קשה היאך אנו כותבין ס"ת על הקלפים שלנו הא אינם מעופצין וכן גיטין שאנו כותבין בקלפין שלנו ובפ' ח) [שני] דגטין (דף יט.) משמע דווקא בדאפיצן כותבין אבל לא אפיצן לא דיכול להזדייף ומפרש ר"ת דתיקון שלנו חשיב כאפיצן תדע דהא קמן דאין יכול להזדייף והא דמשמע בגיטין בדלא אפיצן יכול להזדייף היינו בקלפים שלהם שהיו עושים בהם תיקון של עיפוץ דקודם עיפוץ יכול להזדייף ונקרא דיפתרא ופסול ותדע שגם בימיהם כותבין שטרות בקלף שאינו מעופץ כדאמרי' בפ' שני דגיטין (שם) כתבו במי טריא ועפצא כשר ומוקי לה בדלא אפיצן ומיהו איכא לאוקומי בנייר של עשבים דלא מיתקני ליה בעפצים כמו שפי' שם בקונטרס גבי חיישינן שמא במי מילין כתבו א"נ בעדי מסירה ורבי אלעזר. מ"ר: **עשאה** כשירה. מכאן משמע הא דתניא בפ' הבונה (שבת דף קג:) כתבה כשירה או שכתב השירה כיוצא בה או שכתב שלא בדיו או שכתב האזכרות בזהב הרי אלו יגנזו בס"ת מיירי דהא מוקמינא לה הכא בס"ת ותימה דבפ' כל כתבי (שבת דף קטו:) בתחילתו תניא אין בין ספרים למגילה אלא שספרים נכתבין בכל לשון ומגילה עד שתהא כתובה אשורית על הספר ובדיו ותירץ הרב רבי יוסף דההיא דכל כתבי בשאר ספרים דלאו ס"ת ואכתי קשה דבפ"ק דמגילה (דף ח:) תניא מקרא שכתבו תרגום ותרגום שכתבו מקרא וכתב עברי אינו מטמא את הידים עד שיכתבנו בכתב אשורית על הספר ובדיו ומוקי לה רב אשי בשאר ספרים ור' יהודה היא אלמא שאר ספרים בעי דיו ולא אשכחן דפליגי עליה דרבי יהודה אלא לגבי הא דשרי בכל לשון אבל בדיו לא אשכחן דפליגי ונראה לפרש דההיא דכל כתבי לענין להציל מפני הדליקה דווקא מיירי ולא לענין לקרות בהם ולפי שיש בהן אזכרות מצילין אותן אע"פ שלא נכתבו כהלכתן אבל מגילה עד שתהא כתובה כהלכתה תדע דבעיא דריש גלותא התם לענין הצלה אבל הא לא מיבעיא ליה אם ניתנו ליקרות בהם או לא וא"ת תיקשי ט) הך ברייתא לרב הונא דאמר בריש גמרא דכל כתבי (שבת דף קטו.) היו כתובין תרגום ובכל לשון אין מצילין למ"ד אין ניתנין לקרות בהן ויש לומר דהאמר התם תנאי היא: **שלא** יעשנה כזנב. כעין שפירש בקונטרס כאן יש לפרש הא דאמר בבבא בתרא (דף יד.) גבי כרס שתים כנגד שתים ואחד יוצא וזנב שאחד בשורות שתים ולא כנגד אויר שבין שתי השורות שתים שתים. מ"ר: **ועושה** פרשיותיה סתומות. קצת קשה דנקט לשון רבים ואין שם כי אם פרשה אחת ושמא משום על הארץ דבסוף שיטה אע"פ שאין כתוב כלום י) אח"כ. מ"ר: **רבי** שמעון בן אלעזר אומר ר"מ היה כותבה על הדוכסוסטוס. משמע דתלמידו של ר"מ היה שאמר דברים הרבה משמו בשאר מקומות כדאשכחן נמי לעיל (ל:) דקאמר ר"ש בן אלעזר משום ר"מ אין כותבין את השם לא על כ) הנייר ולא על המחק וכן בפ"ק דקדושין (דף כד.) ל) גמרא ובלבד שיהא הכסף משל אחרים דקאמר ר"ש בן אלעזר משום ר"מ אשה פודה מעשר שני בלא חומש ותימה דבפ' המוציא יין (שבת דף עט:) כתוב בכל הספרים אמר רבי שמעון מאיר היה כותבה על הקלף מ) מפני שהיתה משתמרת משמע שהיה חבירו דקאמר מאיר ולא קאמר ר"מ ושמא טעות סופר יש בכל הספרים ואי הוה אמרי' דתרי רשב"א הוה ניחא ומיתרצא בהכי פירכא אחריתי דהכא קתני אדוכסוסטוס והתם תני אקלף והיה נראה לומר דתרי תנאי אליבא דר"מ אבל אי אפשר לומר כן דבפ' מרובה (ב"ק דף עח:) גבי מכרה חוץ מגיזותיה משני תרי תנאי אליבא דרשב"א ולא משני דתרי היו ומיהו יש לדחוק משום דהנהו דאיפלגי עליה בחדא איפלגי עליה באידך ברייתא ויש לתרץ דעל הדוכסוסטוס דקתני הכא היינו אף הדוכסוסטוס כדמפרשינן נמי אף פתוחות וכ"ש נמי אקלף דמשתמר ולפי מה שר"ל בסמוך דוכסוסטוס דווקא ולא קלף הוי תימה דלמר דוכסוסטוס עדיף למזוזה ולמר קלף עדיף. מ"ר:

ועושה

מסורת הש"ס

א) [ברכות יט. וש"נ], ב) בס"י זעירי, ג) [שבת קג:], ד) [ועי' תוס' שבת מ. ד"ה דילמא], ה) [שם מז:], ו) לא ובפ' שני. צ"ק, ז) צ"ק, ח) ועוד דאמרינן במסכת כו'. צ"ק, ט) מהך. צ"ק, י) ס"א אומר כך ועיין צ"ק שמקיים גירסת אח"כ, כ) [הגרר], ל) נ"א גבי ובלבד כו'. צ"ק, מ) גי' צ"ק מפני שמשתמרת ומוחק תיבת שהיתה,

תורה אור השלם

1. כִּי כִגְבֹהַּ שָׁמַיִם עַל הָאָרֶץ גָּבַר חַסְדּוֹ עַל יְרֵאָיו: תהלים קג יא

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה שתים ושלש כו' ר"ל ב' בזו וג' בזו:

גליון הש"ס

גמ' הא דלא אפיצן. בהרי"ף הגי' הא דאפיצן הא דלא אפיצן:

לעזי רש"י

גל"ש [גלי"ש]. עפצים (גידולים טפיליים בעלה האלון).

פינדי"ש [פירניי"ש]. ציציות (הטבעיות של הבד).

מוסף רש"י

עשאה כשירה. כתבה לס"ת בדילוגין אריח ולבינה (שבת קג:).

עין משפט נר מצוה

קלב א ב ג ד ה מיי' פ"ט מהל' תפילין וס"ת הלכה טו טוש"ע י"ד סימן רפ סעיף א:

קלג ו מיי' שם פ"ז הל' יא טוש"ע יו"ד סי' ערה סעיף ג:

קלד ז מיי' פ"ה מהל' תפילין וס"ת הל' א (סמג עשין כג) טוש"ע י"ד סי' רפח סעי' ט:

קלה ח ט מיי' שם הל"ה טוש"ע שם סעי' י:

קלו י מיי' שם הלכה ו טוש"ע שם סעי' יד:

קלז כ מיי' שם הל' ג טוש"ע שם סעי' יג:

שיטה מקובצת

א] פרשיותיו סתומה: ב] תיבת יתפור נמחק: ג] כשאר כתיבות: ד] כשירה כזה

והיו הדברים
האלה אשר אנכי
מצוך

ה] כזה

והיו
הדברים האלה
אשר אנכי מצוך

ו] כזה

והיו הדברים האלה
אשר אנכי
מצוך

ז] כזה

לתת להם כימי השמים
על הארץ

ח] כזה

לתת להם כימי השמים
על הארץ

ט] שמע הס"ד ומה"ד סתומה היינו שמניח ריוח באמצע ויש כתב משני צדדין אי נמי מניח חלק בראש השיטה: י] קלף שהוא נקלף:

ועושה ריוח מלמעלה וריוח מלמטה ועושה פרשיותיה פתוחות אמרתי לו רבי מה טעם אמר לי הואיל ואין סמוכות מן התורה ואמר רב חננאל אמר רב הלכה כר"ש בן אלעזר מאי לאו אפתוחות לא אריוח וכמה ריוח אמר רב מנשיא בר יעקב ואמרי לה אמר רב שמואל בר יעקב כמלא אטבא א] דסיפרי אמר ליה אביי לרב יוסף ואת לא תסברא דכי אמר רב אריוח והא רב אית ליה מנהגא והאידנא נהוג עלמא ב] בסתומות דאמר רבה אמר רב כהנא אמר רב אם יבא אליהו ויאמר ג] חולצין במנעל שומעין לו אין חולצין בסנדל אין שומעין לו שכבר נהגו העם בסנדל ורב יוסף אמר רב כהנא אמר רב אם יבא אליהו ויאמר אין חולצין במנעל שומעין לו אין חולצין בסנדל אין שומעין לו שכבר נהגו העם בסנדל ואמרינן מאי בינייהו ד] מנעל לכתחילה איכא בינייהו אלא לאו שמע מינה אריוח ש"מ רב נחמן בר יצחק אמר מצוה לעשותן סתומות ואי עבדינהו פתוחות שפיר דמי ומאי פתוחות דקאמר רשב"א אף פתוחות לימא מסייע ליה כיוצא בו ספר תורה שבלה ותפילין שבלו אין עושין מהן מזוזה לפי שאין מורידין מקדושה חמורה לקדושה קלה הא מורידין עושין אמאי הכא סתומות והכא פתוחות דלמא ה] להשלים הא מורידין עושין והתניא הלכה למשה מסיני תפילין על הקלף ומזוזה על דוכסוסטוס קלף במקום בשר דוכסוסטוס במקום שער למצוה והתניא שינה פסול בתפילין והתניא שינה בין בזה ובין בזה פסול ו] אידי ואידי בתפילין והא דכתבינהו אקלף במקום שער והא דכתבינהו

אמרתי לו רבי מה טעם. אתה עושה אותם פתוחות והלא בתורה סתומות הן. אותו ריוח שלאחר ובשעריך [דברים ו] ז] הוא סתום (שמאל של שיטה) והריוח באמצע השיטה: **אמר לי הואיל ובתורה אינן סמוכות.** הנך שתי פרשיות שזו כתובה בואתחנן [שם] וזו כתובה בוהיה עקב[ה] לפיכך ח] אנו עושין פתוחות: **מאי לאו אפתוחות.** קאמר רב (א) ט] זה דהלכה כר"ש: **אטבא** י] **דסיפרי.** גלועי"ן עץ סדוק הנוסק דפי קונטרס שלא יכפלו: **אית ליה מנהגא.** כדמפרש אם יבא אליהו כו': **מנעל לכתחילה.** למ"ד אם יבא אליהו ויאמר חולצין במנעל שומעין לו קסבר מנעל השתא לכתחילה לא עד שיבא אליהו ויורה יא] כו'. למ"ד אם יבא אליהו ויאמר אין חולצין במנעל שומעין לו מכלל יב] עד שיבא אליהו ויאמר לא תחלצו במנעל חולצין כו' (ב): תפילין קדושתן חמורה ממזוזה שיש בהן ד' פרשיות: **הכא סתומות.** בס"ת והכא פתוחות במזוזה אלא ש"מ במזוזה נמי סתומות הן: **ודילמא להשלים.** דילמא הא דדייקינן הא מורידין [ו]עושין יג] שאם חסרה מתפילין מזוזה: **קלף.** כותבין עליו במקום בשר כו'. אלמא תפילין אי אפשר לעשות מזוזה דהא על הקלף נכתבו: ומשני **למצוה.** מצות תפילין על הקלף ומזוזה אדוכסוסטוס אבל אם שינה אין בכך כלום הילכך אם מורידין עושין: **והתניא** יד] **שינה פסול.** ומשני בתפילין קמיירי דאם
דאם

ועושה ריוח מלמעלה וריוח מלמטה. מן הצדדים לא פירש ושמא כיון דכורך מאחד כלפי שמע צריך טו] לכתחילה כדי לגול בהיקף כעין ס"ת. מ"ר: **והאידנא** נהוג עלמא בסתומות. פירש בקונטרס ז) דכשיש כתוב בתחילת שיטה ובסוף שיטה והריוח באמצע זו היא סתומה ואנו נוהגין להניח חלק מעט בתחילת שיטה ואחר כך מתחיל והיה אם שמוע ושמא גם זה קרוי סתומה ור"ת מפרש דכשמסיים מסיים פסוק באמצע שיטה ומניח עד סוף שיטה כשיעור למשפחותיכם זו היא פתוחה ואם לא נשתייר בסוף שיטה כשיעור חלק למשפחותיכם מניח שיטה שניה ומתחיל וכותב בשלישית וזו היא פתוחה וסתומה כל שכותב בתחילת שיטה ובסוף שיטה ומניח חלק באמצע כדי לכתוב בו שם שתי אותיות או יותר וזו היא סתומה סדורה כל שכותב והולך השיטה עד חציה או עד שלישיתה ומניחה ומתחיל לכתוב בשיטה שתחתיה כנגד הנחה של שיטה העליונה וזו היא סדורה זה מלא ר"ת בסידור קדמונים ובמסכת סופרים מלא איזו היא פתוחה כל שלא התחיל בראש השיטה ואיזו היא סתומה כל שהניח באמצע שיטה וכמה יניח בראש שיטה ויהא נקראת פתוחה כדי לכתוב שם של ג' אותיות גמר כל הפרשה בסוף הדף ח) ושייר שיטה אחת מלמעלה ואם שייר מלמטה כדי לכתוב שם של ג' אותיות מתחיל מלמעלה ועוד בירושלמי בפ"ק דמגילה קאמר בהדיא דפתוחה מראשה פתוחה ט) מתוך כל הני קשה אמנהג דידן דשבקינן חלק בראש שיטה ואח"כ מתחילין והיה אם שמוע והש"ס קאמר דהאידנא נהוג עלמא בסתומות ושמא סמכינן אההיא דירושלמי דפליג אש"ס דידן דמסקינן הכא כי אמר רב אריוח ולא אפתוחות והתם פסיק רב בהדיא כמ"ד פתוחות והכי איתא התם מזוזה אית תנא תני פתוחות ואית תנא תני סתומות שמואל בר שילת בשם רב הלכה כדברי מי שאומר פתוחה שאין זה מקומה פתוחה מראשה פתוחה פתוחה מסופה פתוחה פתוחה מכאן ומכאן סתומה ודבר תימה הוא דלפי הירושל' משמע לכאורה דאם מסיים פרשה באמצע שיטה ואחר כך מתחיל לכתוב באמצע שיטה שתחתיה שזו היא נקראת סתומה ואיך יתכן זה מי גרע מפתוחה מראשה לחוד או פתוחה מסופה לחוד ונראה לפרש דקאי לפרושי מילתיה דרב דהא דאמר הלכה כדברי מי שאמר פתוחה כגון שיעשה פתוחה מראשה או פתוחה מסופה או פתוחה באמצע ומכאן ומכאן סתומה והאי מכאן ומכאן דקאמר אסתומה דבתר הכי קאי ולא אפתוחה דקמיה דההיא פתוחה באמצע איקרי ואע"ג דבעלמא מקרי סתומה כי ה"ג לא חיישינן גבי מזוזה דכיון דטעם משום דאין זה מקומה ומתיישב בכך דלא קשיא ההיא דירושלמי אש"ס שלנו אליבא דרב. מ"ר: **מנעל** לכתחילה **איכא בינייהו.** אע"ג דקי"ל (ב"ב דף קיד:) רבה ורב יוסף הלכה כרבה בר משדה ענין ומחצה ולרבה אין חולצין במנעל לכתחילה י) עכשיו נוהגין לחלוץ במנעל לפי שאין אנו בקיאין בסנדל אי נמי במילתא דקאמרי משמיה דאחריני אפשר דהלכה כרב יוסף כ). מ"ר: **דילמא** להשלים. פירש בקונטרס שאם חסרה מזוזה שיטה אחת אי לאו דאין מורידין היו נוטלין שיטה אחת מס"ת ותופרין במזוזה והא דאמרינן בירושלמי בפ"ק דמגילה דתפילין ומזוזות אין נכתבין אלא על עור אחד ההיא בשלא תפר העורות זה בזה טז] ויש עוד לפרש להשלים כגון יז] דפרשת שמע ל) בסוף עמוד והוסיף פרשת והיה אם שמוע בגליון שלמטה או פרשת והיה אם שמוע מ) בתחלת עמוד והוסיף שמע בגליון שלמעלה. יח] נ) מ"ר: **הא** מורידין עושין. אע"ג דנוהגין בתפילין של יד ס) ד' שיטין ובשל ראש ז' שיטין ובמזוזה כ"ה שיטין אם שינה לא פסול. מ"ר: ע) **תפילין** על הקלף מזוזה על דוכסוסטוס. ושניהן פסולין אגויל וס"ת כשירה אגויל כדמוכח בפרק המוציא יין (שבת דף עט.) ותימה דלא חשיב ליה בהדי אין בין ספרים לתפילין ומזוזות בפ"ק דמגילה (דף ח:) ויש לפרש דלא איירי בדבר שכתובין בו כדאשכחן (שם דף ז:) גבי אין בין שבת ליום הכיפורים דלא חשיב אכילה וגבי אין בין יום טוב לשבת דלא חשיב סקילה אי נמי משום דתפילין ומזוזות לאו מחד טעמא פ) מיפסלן אגויל ולא דמו לאשורית דהוי מחד טעמא משום דכתיב והיו. מ"ר: **אידי** ואידי בתפילין הא דכתבינהו אקלף במקום שיער והא דכתבינהו אדוכסוסטוס במקום בשר. פירוש אף במקום בשר וה"ה במקום שיער דלא הכשיר תפילין אלא על הקלף וקשה דלא משני אלא אידי ואידי במזוזה והוי השתא שינה בזה ובזה מענין אחד דמזוזה כשירה אשניהם ולא מיפסל כלל אלא מחמת שינוי מקום דלמאי דמוקי לה אתפילין מיפסלי אדוכסוסטוס מתרי טעמי חדא דדינם אקלף וחדא דדין דוכסוסטוס אשיער והוא שינה וכתב במקום בשר וכענין זה קשה בפרק המוציא יין (שבת דף עט:) דמשני התם איפכא אידי ואידי אמזוזה גבי הא דאמר צ) רבא התם דוכסוסטוס הרי הוא כקלף וכותבין עליו תפילין והא תניא תפילין על הקלף ומזוזה על דוכסוסטוס למצוה והא תניא שינה בזה ובזה פסול אידי ואידי אמזוזה הא דכתב אקלף במקום שיער והא דכתב אדוכסוסטוס במקום בשר והשתא קשיא דה"ל לשנויי אידי ואידי אתפילין דכשירין אשניהם והוי שינוייא מענין אחד כענין שפירש כאן ופירש שם הר"ר יוסף דמדלא תירץ כן נראה דתפילין אם שינה לכתוב בקלף במקום שיער לא פסל כמו שלא פסל אם שינה ממצותן וכתב אדוכסוסטוס ובענין זה נוכל לתרץ בשמעתין דלכך לא תירץ אידי ואידי אמזוזה דכיון דכשירה כששינה מצותה וכתבה אקלף ה"ה דכשירה כשכתבה אדוכסוסטוס במקום בשר ועוד יש לתרץ דלא הוי מצי לשנויי הכא אידי ואידי אמזוזה יט] דכל כמה דלא אשמעינן דמזוזה כשירה משניהם לא שייך למיתני שינה בזה ובזה פסול אבל כל דין תפילין כבר אשמעינן ובענין זה יש לתרץ בפרק המוציא יין (שם). מ"ר:
הא

מסורת הש"ס

א) [מתוס' ד"ה רשב"א אומר כו' לעיל נא: מוכח דלא היה הגירסא רבי לפניהם], ב) יבמות קב., ג) שבת עט:, ד) שבת עט:, ה) [דברים יא], ו) עושין מתפילין מזוזה אם חסרה הס"ד. צ"ק, ז) דכשכותבים בתחילת. צ"ק, ח) צריך לשייר שיטה. צ"ק, ט) מסופה פתוחה מכל הני. צ"ק, י) ועכשיו. צ"ק, כ) [וע' תוס' קדושין ט. ד"ה והלכתא ותו' גיטין עד: ותוס' ב"ב קיד: ותוס' מגילה כט:], ל) כ"א בתחילת, מ) כ"א בסוף, נ) [עי' ט"ז יו"ד סי' רל ס"ק א' ובנקה"כ], ס) ז' שיטין ובשל ראש ד' שיטין כצ"ל. צ"ק, ע) עיין בספר תפארת שמואל דף לא ע"א, פ) דמיפסלן. רש"ק, צ) צ"ל רב,

הגהות הב"ח

(א) רש"י ד"ה מאי לאו וכו' רב דהלכה כצ"ל ותיבת זה נמחק: (ב) ד"ה למ"ד אם וכו' חולצין כו' הס"ד ואח"כ מ"ה מקדושה חמורה תפילין:

גליון הש"ס

גמ' **לא אריוח.** כעין זה פסחים דף יג ע"א תענית יח ע"א: **שם והאידנא נהוג עלמא בסתומות.** עיין תשובות מהרי"ק שורש נד:

לעזי רש"י

גלועי"ן [גלואר"ן]. עץ סדוק.

מוסף רש"י

כיוצא בו. רישא דברייתא תפילין של יד עושין אותן של ראש ואותן של ראש אין עושין אותן של יד לפי שאין מורידין וכו' (שבת עט:). **ס"ת שבלה.** אין מחתכין ממנה יריעה שפרשיות שמע והיה אם שמוע בתוכה לקובעה במזוזה (שם).

שיטה מקובצת

א] אטבא דספרי ואות י' נמחק. פרש"י עץ סדוק כו' וזהו כדי אחיזת גודל ואצבע וזהו למעלה ולמטה אבל מן הצד לא מצינו שיעור הריוח ושמא כיון דכורך מאחד כלפי שמע צריך בראשו כדי לגול היקף ולפי מה שנהגו העולם עתה לכתוב שדי מבחוץ כנגד האויר שלפני והיה ונוקבין הסף לקרותו מבחוץ [נראה שאין צריך] דאי כדי לגול היקף א"כ יהיה מכוסה מאותו היקף ושמא יחתוך הקלף מאותו מקום. תוס' אחרות: **ב]** בסתומה. פרש"י כתב בתחילת [השיטה] ובסוף שיטה והחלק באמצע וכן מנהג קדמונים והיכא שנזדמן לו שגמר השיטה בסוף הפרשה ולא נשאר מקום בשיטה להניח חלק ולהתחיל פרשה אחרת יגמור כל השיטה באותה פרשה ויניח חלק בתחילת שיטה שתחתיה בצד ימין ויתחיל פרשה אחרת באמצע השיטה ופתוחה זה שמניח חלק בסוף השיטה בצד שמאל ואינו מתחיל פרשה אחרת באותה שיטה אלא מתחיל בראש השיטה ממש ואם נזדמן לו וגמר השיטה בסוף הפרשה יניח שיטה שלימה חלק ויתחיל בראש השיטה שלישית סדורה כו' עד מתחיל מלמעלה [הוא בתוס' ולכן לא העתיק] לפיכך הנהיג ר"ת בפתוחה להניח ריוח בסוף שיטה ובראש שיטה שניה כדי לקיים שניהם ומיהו לפי זה קשה למנהג שלנו שאנו מניחין ריוח במזוזה בסוף שיטה אחר ובשעריך ואין אנו מתחילין והיה בראש שיטה שניה אלא מניחין ריוח קצת ולפי דברי ר"ת קרי

עין משפט נר מצוה

א [מיי' פ"ה מהלכות מזוזה הל"א טוש"ע יו"ד סי' רפח סעיף א]:
קלח ב מיי' שם הל"ב טוש"ע שם סעיף יג:
קלט ג מיי' שם הלכה א טוש"ע יו"ד סי' רל:
קמ ד מיי' פ"א מהל' תפילין וס"ת הל' ח ט סמג עשין כה טוש"ע יו"ד סי' רעא סעי' ג:
קמא ה מיי' שם טוש"ע או"ח סי' לב סעי' ז:

שיטה מקובצת (המשך)

פתוחה ואמר הכא דעושין פרשיותיו סתומה לכך נראה דטוב שלא יניח ריוח בסוף שיטה אחר ובשעריך כדי שיעור. ושיעור ריוח אויר פרשה י"א כשיעור לכתוב בו למשפחותיכם כו' וי"א כדי לכתוב ג' אותיות והר"י מאורליינ"ש מצא במסכת סופרים ישן כמו בסדר הקדמונים איזה פתוחה כל שמניח באמצע השיטה. תוס' אחרות: **ג]** חולצין במנעל. מנעל הוא מעור דק ואיכא למגזר אטו מנעל המרופט שאינו חופה הרגל: **ד]** מנעל לכתחילה כו' אע"ג דללישנא בתרא מותר לכתחילה לחלוץ במנעל עד שיבא אליהו מ"מ טוב לחזור אחר סנדל מעור עבה. תוס' אחרות: **ה]** להשלים. כגון שכתב בסוף דף של ס"ת (מקצת) פרשת שמע והוא מסיימה בגליון ועושה פרשה סתומה וכותב והיה אם שמוע. תו"ח: **ו]** אידי ואידי בתפילין והא דכתב אדוכסוסטוס במקום בשר. וה"ה במקום שיער אלא רבותא נקט דאע"ג דעיקר מצות כתיבת תפילין הוא אקלף במקום בשר אבל על דוכסוסטוס פסול אף במקום בשר וכ"ש במקום שיער דעיקר מצות כתיבת תפילין במקום בשר הוא וא"ת אמאי לא קאמר אמזוזה שינה בזה ובזה פסול אדוכסוסטוס במקום בשר ואקלף במקום שיער נמי פסול ומשכחת לה דאם מורידין עושין כגון שנכתבו אקלף ובמקום בשר ואומר הר"ר יוסף דאין זה סברא כיון דפסלינן מזוזה אדוכסוסטוס במקום בשר להכשיר אקלף במקום בשר דאדרבה עיקר מצות כתיבת מזוזה במקום שיער ועוד אומר רבינו נתנאל דשינה בזה ובזה פסול משמע בג' מקומות שינה חד בזה תרי בזה [הרי] תלת ובמזוזה לא משכחת להפסיל שלישי תוס' אחרות. וז"ל תו"ח אידי ואידי אתפילין. וא"ת לישני אידי ואידי במזוזה ופי' הר"ר יוסף דכיון דשינוי אחד כשר במזוזה משמע ליה דכל השינוים כשרים בה ע"מ דכיון דמקום המובחר במזוזה כשהיא נכתבת על דוכסוסטוס ואמת הוא שאף [על] (כל) הקלף כשר אין לנו לפסול מקום שיער בקלף במזוזה והר"ר נתנאל פי' דשינה בזה ובזה משמע שלשה פסולים וזה לא נמצא אלא בתפילין ולא הבנתי. ע"כ: **ז]** ובשעריך. סתום צד שמאל של שיטה תיבת הוא ל"ש: **ח]** לפיכך אני עושה אותן פתוחות: **ט]** תיבת זה נמחק: **י]** אטבא דספרי אות י' נמחק: **יא]** ויורה. כן שחולצין במנעל ותיבת וכו' נמחק: **יב]** מכלל. דעד שיבא אליהו וכו' חולצין בו הס"ד: **יג]** עושין. לא לעשות מזוזה כולה מס"ת דלעולם פתוחות בעינן אבל אם חסרה מזוזה שיטה אחת אי לאו דאין מורידין היו נוטלין שיטה אחת מס"ת ותיפרה במזוזה ומשלימין וקא פריך הא מורידין עושין מתפילין מזוזה הס"ד: **יד]** והתניא. אם שינה: **טו]** צריך בתחילה: **טז]** העורות זה בזה. אבל תפר לית לן בה: **יז]** כגון. אם גמר פרשת שמע בסוף עמוד: **יח]** בגליון שלמעלה. אם לאו דאין מורידין עושין: **יט]** אידי ואידי אמזוזה. כל כמה אות ד' נמחק: